

# ශ්‍රී ලංකා

නීතිඥ එස්.පී.පුංචිගේවා

ප්‍රකාශනය - විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය



# යහ පාලනය

## I හැඳින්වීම

- “කොහොමද වාස දේස ?”
- “වාසෙ වරදක් නෑ. දේසෙ හොඳ නම්?”
- “දේසෙ හොඳ වෙන්න නම් හොඳ ආණ්ඩුවක් නැතුව බැහැ”
- “එහෙම ආණ්ඩුවක් හැදෙන්න හොඳ මිනිසුන් නැතුව බැහැ”
- “එතකොට පටන් ගන්නේ කොතැනින් ද?”
- “යහපත් මිනිසුන් ටික දෙනකුවත් හඬ නැගිය යුතුයි”
- “ටික දෙනාගේ හඬට ඉඩක් නැත්නම්?”
- “බලාපොරොත්තු නැති කරගත යුතු නැහැ”
- “මොකද්ද බලාපොරොත්තුව?”
- “සෑම නරක මිනිසකු තුළ පවා හොඳ මිනිසකු සිටින බව”
- “ඒ මිනිසා නිදි නරක මිනිසා අවදියෙන්”
- “හොඳ මිනිසා අවදි කරමු.”
- “එවිට දෙදෙනා අතර ගැටුමක්”
- “ඒක තමයි යහපත් පාලනයට මූල”
- “එතකොටයි හොඳ ආණ්ඩු බිහිවෙන්නේ?”
- “ඔව්, එය වාසනාවන්ත දේසයක් වෙනවා”
- “එවැනි රටක වාසය සැපතක්”

## 2 දූෂණ වංචා හැනි පාලනය

“යහපත් රටක්, මනා පාලනයක් සමග යහපත් මිනිසුන් සිටීම සඳහා අවශ්‍ය මොනවා ද?”

“සියලු හොඳ දේවල් තිබීම, සියලු නරක දේවල් නැතිවීම”

“එකක් මොකක්ද?”

“ආණ්ඩුව ද, මිනිසුන් ද, සියලු ක්‍රියාකාරකම් ද දූෂණයෙන් තොරවිය යුතුයි”

“ඔය වගේ කතා හැමදාමත් අහනවා”

“අපි පැරණි ජනකතාවකින් පටන් ගනිමු”

“හොඳයි, පැරණි කතා තවමත් අලුත්”

මන්න එක් රටක රජ කෙනකු හිටියා. රජතුමා වැසියන්ට ආදරෙයි. දිනක් එක් ගමක ගොවියකුට රජතුමා පණිවුඩයක් යැව්වා. තොරතුරු දැන ගැනීමට රජතුමා හමුවන ලෙසට.

ඉතින් ගොවියා රජු බැහැ දැකීමට නිකම් යාම හොඳ නැතැයි සිතා වත්තේ එළවළු ටිකක් කඩාගෙන යාමට සිතුවා. එහෙත් එදා රජ ගෙදරට ගෙන යාමට ඔහුට කඩාගත හැකි වූයේ වම්බොටු කරල් අටක් පමණි. කෙසේ වෙතත් වම්බොටු අටක් රැගෙන ඔහු රජගෙදරට ගියා. පළමු දොරටුව ළඟදී දොරටු පාලයා කීවේ, එහෙම නිකං යන්න දෙන්න බැහැ” කියා ය. ගොවියා තමාගේ තත්වය පැහැදිලිකර දී වම්බොටුවලින් එකක් දොරටු පාලයාට පිරිනැමුවා. ඔහුට දොරටු නවයකින් තව දොරටු අටකින් යාමට ඇත. ඉතිරි දොරටු හතේදීත් පෙර පරිදිම වම්බොටුව බැගින් දී නව වැනි දොරටුව ළඟින් යාමට පැමිණෙන විට වම්බොටු අටම ඉවරය. එම අවසන් දොරටුපාලයාට දෙන්නට දෙයක් නැත.

ගොවියා තත්වය විස්තර කළා. එවිට දොරටු පාලයා කීවේ.  
“හොඳයි, ඔබට රජුගෙන් ලැබෙන තැඟි වලින් බාගයක් මට  
දෙනවා නම් යන්න දෙන්නම්” කියා ය.

ගොවියා ද එසේ පොරොන්දු වී ගොස් රජු බැහැරුවා.  
ගොවියාගෙන් තොරතුරු අසා සතුටු වූ රජතුමා තමන් කැමති  
දෙයක් ඉල්ලන්නැයි ගොවියාට පැවසුවා” ගොවියා ඉල්ලූ දේ  
ගැන රජතුමා පුදුම වූණා.

## වරදට දඬුවම්

“මට කස පහර සීයක් දෙන්නැයි” ගොවියා කීවා.

“ මක් නිසාදැයි රජතුමා විමසුවා”

“අට වම්බොටු නව සුංගම්” ගොවියා කීවා.

“මට තේරෙන්නෙ නැහැ”

“ගොවියා වම්බොටු අටක් ගෙනැවිත් සුංගම් (පගාව) වශයෙන්  
දොරටු අටකට දුන් බවත් නව වැනි දොරටුවෙන් ආවේ. තමාට  
ලැබෙන දෙයින් බාගයක් දෙන පොරොන්දුව පිට බවත් රජුට  
කීවා”

“කස පහර සීය බැගින් දොරටු පාලයන් නව දෙනාට ම දී රාජ්‍ය  
සේවයෙන් ඔවුන් තෙරපනු ලැබුවා”

“ඉතින් මේ කතාවෙන් මොකක්ද ගත යුත්තේ?”

“පාලකයා දූෂකයන්ට දඬුවම් කළ යුතු බවක්”

“පාලකයාත් දූෂිත නම්?”

“එහෙනම් දඬුවම් ලැබෙන්නෙ ගොවියාට යි”

“අදනම් දඬුවම් ලැබෙන්නෙ ජනමාධ්‍ය වලට යි”

“ඒ නිසා එක කටකින් නොව කටවල් දහස් ගණනකින් එළිදරව්ව කළ යුතුය.”

“ආණ්ඩුවේ දූෂණය පමණක්ද?”

“නැහැ, වෙළෙන්දාගේ පටන් හැම දෙනාගේ ම”

“මහජනයාගේත්?”

“ඔව්, දූෂණ දැක දැක නිහඬව සිටීමත් දූෂණයක් බව රටට හඬගා කිය යුතුයි.”

### 3. නීතියට මුල්තැන

“ඉස්සර කාලේ රටක ප්‍රධානියා වන්නේ රජතුමා”

“ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී යුගයක නම් ප්‍රධානියා විය යුත්තේ මහජනතාව”

“සියලුම ජනයාට එහෙම ප්‍රධානීන් ලෙස ක්‍රියා කරන්න  
බැහැනේ”

“ඒක නිසා තමයි නීතිය ප්‍රධානියා විය යුතුය කියන්නේ”

“එහෙම කිව්වට හැම විටම පුද්ගලයන් තමයි ප්‍රධාන වෙලා  
තියෙන්නේ”

“ඒක තමයි පුද්ගලයාට වඩා නීතිය ප්‍රධාන වීමේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී  
ක්‍රමය තහවුරු කළ යුත්තේ”

“ඒක කරන්නෙ කොහොම ද?”

“නීතිය අනුව ක්‍රියා කළ යුතුයි. පුද්ගලයාගේ මතය නොවෙයි.”

“ඒ කියන්නේ, නීතියට ඉහළින් පුද්ගලයා නොසිටිය යුතුයි.”

“ඒ වුණාට බලයට පත්වුණාම පුද්ගලයා නීතිය අතට ගන්නවා.”

“ඒක තමයි නීතිය අතට ගන්න බැරි ක්‍රමයක් යටතට පුද්ගලයා  
පත්කළ යුතුයි.”

“එහෙම භිතාගෙන තමයි බලය දෙන්නෙ. නමුත් ඊට පස්සෙ  
වෙනස් වෙනවා”

“එහෙම වෙන්නෙ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රමයට වඩා පුද්ගලයා කෙරෙහි විස්වාසය තබන නිසා”

“ඉතින් පුද්ගලයා නැතිව ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක කරන්නෙ කොහොම ද?”

“ඒ ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළ පුද්ගලයා වෙනස් කිරීමේ ක්‍රමයකුත් තිබිය යුතුයි”

“හොඳයි, කැකිල්ලේ රජතුමා දුන් තීන්දුව සාධාරණ ද?”

“කොහොම ද සාධාරණ වෙන්නෙ, ඔහුගේ මතය තමයි ක්‍රියාත්මක කළේ”

“ඒ නිසා රජුපුරවත් වෙනස් කළ හැකිද? එදා බැරි වෙන්න පුළුවනි. එහෙත් අද එහෙම වෙන්න බැහැ”

#### 4. අවනීතිය නිසා මිනිසා දරුණු වෙයි

“අපි අදට ගැලපෙන උදාහරණයක් ගනිමු”

“එක්තරා මිනිසකුට අගතියක් සිදුවීම නිසා ඔහු ඒ ගැන පොලිසියට පැමිණිල්ලක් කරනවා. එහිදී, එක්කෝ පැමිණිල්ල නිසි ලෙස බාර ගන්නේ නැහැ, නැත්නම් පැමිණිල්ල බාරගෙන පරීක්ෂණයක් කරන්නේ නැහැ. පරීක්ෂණයක් කළා වුවද ප්‍රමාණවත් පරීක්ෂණයක් නොවෙයි.”

ඉතින් ඔහු ඊට යුක්තිය ඉටු කරවා ගැනීමට එය නීතිපතිට යොමු කරනවා.

නීතිපති මෙසේ කියනවා, “පොලිසිය අවශ්‍ය තරම් කරුණු සපයා නැති බැවින් නඩුවක් පවරන්න බැහැ.” ඊට පසුව ඔහු පැමිණිල්ල උසාවියට යොමු කරනවා. උසාවිය මෙසේ කියයි.

“නීතිපති වෙනුවෙන් නඩුවක් පවරා නැති බැවින් උසාවියට කිසිවක් කළ නොහැකියි.” නැත්නම් මෙසේ කියයි.

“නීතිපති වෙනුවෙන් නඩුවක් පවරා ඇතත් ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි ඉදිරිපත් කර නැති නිසා නඩුව ඉවත දැමීමට සිදුවෙයි.”

ඒ ක්‍රමයෙන් ඔහුට යුක්තිය ඉටු නොවෙයි. එවිට සිදුවන්නේ කුමක්ද? අවනීතිය පැතිර යාම ය. රටක අවනීතිය පැතිර යාමෙන් සිදු වන්නේ කුමක්ද?

එවිට මිනිස්සු නීතියෙන් බාහිර දඬුවම් කෙරෙහි විස්වාස කරති.

අපරාධ සහ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා එවිට බහුල වේ.

එවිට සමාජයට කුමක් සිදුවේ ද?

නීතිය කෙරෙහි විස්වාසය තුරන්වීම සහ සදාචාර පිරිහීම ඇතිවේ.

“ඉතින් මෙවැනි ක්‍රමයක් පවතින විට පුද්ගලයා වෙනස් කිරීමෙන් පලක් වේ ද?”

“සැබැවි එහිදී පුද්ගලයාත් ක්‍රමයත් යන දෙකම වෙනස් කිරීමේ නීති තිබිය යුතුයි.”

“කිසිම විටක නීතියට ඉහළින් යාමට පුද්ගලයාට ඉඩ නොදිය යුතුයි.”

## 5. ජනතාවගේ පාලනය

“පොදු මිනිසාගේ කැමැත්ත කුමක් ද?”

“ආහාර, ඇඳුම්, නිවාස, සෞඛ්‍යය සහ අධ්‍යාපනය යුක්ති සහගත ලෙස ලබාගෙන යහතින් ජීවත්වීම”

“ඒ සියල්ල ලබා ගන්නේ කොහොම ද?”

“යහපාලනයක් නැතිව ඒ සියලු මානව අයිතිවාසිකම් ලබා ගන්න බැහැ”

“යහ පාලනයකින් කොහොම ද ඒවා සලසා ගන්නේ?”

“ප්‍රතිපත්ති, ව්‍යවස්ථාදායක සැලසුම්, වැඩසටහන්, අයවැය වෙන් කිරීම, කාර්ය සාධන පියවර ආදිය තමයි යහපාලනය කියන්නේ.”

“යහ පාලනය කිව්වට ඒවා කරන නිසි ආකාරයක් තියෙන්න එපා යැ”

“ඇත්තයි, එහිදී. රජය හා වැසියා අතර මනා සම්බන්ධතාවක් ඇති කළ යුතුයි.”

“කොහොම ද ඒ සම්බන්ධතාවය ඇති වෙන්නේ?”

“මානව අයිතිවාසිකම් ගරු කිරීම, නීතියේ ආධිපත්‍යය රැකීම, ප්‍රකාශනයේ හා මාධ්‍ය නිදහස ගරු කිරීම, ආරක්ෂාව සැලසීම බලතල වෙන්ව පැවතීම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික විය යුතුයි.”

“පොතේ එහෙම තිබුණාට හිතේ එහෙම නැත්නම් බලය ගත්තාට පසු වෙනස් වෙනවා නම්?”

“දේශපාලන බලය දිය යුත්තේ බලය බෙදා හදා ගැනීමටත්,  
සම්පත් කළමනාකරණයට සහ ප්‍රතිපත්ති සහ මූලධර්ම ක්‍රියාත්මක  
කිරීම සඳහායි”

“එහෙම වෙන්නේ නැත්නම්?”

“පොදු ජනයාත් එම දේශපාලන ක්‍රියාවලිය තුළ ක්‍රියාකාරීව සිටීම  
අවශ්‍ය වෙන්නේ ඒ නිසා”

“ඒ කියන්නේ පක්ෂ දේශපාලනය ද? ”

“නැහැ නැහැ. පොදු මිනිසාගේ අවශ්‍යතාව උදෙසා අවදියෙන්  
සිටීම, කතා කිරීම, සහභාගිවීම වැනි පොදු දේශපාලන  
ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ සිටීම”

## 6. මහා පාලනය මානව අයිතිවාසිකමක්

“පොදු මිනිසාට එහෙම ක්‍රියා කිරීමට අයිතියක් තිබේ ද? එය ලැබෙන්නේ කොහෙන්ද ?”

“නිසැකව ම තිබේ. එය මානව අයිතිවාසිකමකි. සියලු මානව අයිතිවාසිකම් ලබාගත හැකි ජාතික හා අන්තර් ජාතික සංවිධාන ක්‍රමයක් හදාගැනීමේ හිමිකම හැමදෙනාටම තිබෙනවා”

(මා.අයි.ප්‍රකා. 28 වගන්තිය)

“එහෙම හදා ගන්නා ක්‍රියා පටිපාටියක් නැද්ද?”

“මොකද නැත්තේ, ඒකත් මානව අයිතිවාසිකමක් .අප සියලු දෙනාටම ආණ්ඩු කරන්න බැහැ. ඒ නිසා අප වෙනුවෙන් ඒ ටික කරන්න නියෝජිතයන් පත් කරනවා. අපටත් පත්විය හැකියි. හැබැයි, අව්‍යාජ ඡන්ද විමසීම් මගින් තමයි ඔවුන් පත්විය යුත්තේ”

“පත්වුනාට පස්සෙ එහෙම නොවුනොත්?”

“පත් කරන අයත් අවදියෙන් සිටිය යුතුයි. පාලනයේ පදනම පොදු ජනතාවගේ කැමැත්ත විය යුතු බවට අවදියෙන් සිට හඬ නැගිය යුතුයි.’

“කියන්න ලේසියි. කරන්න අමාරුයි”

“එහෙම තැනදි වෙනසක් කළ යුතුයි”

## යහපලනය ඇතිවිට

“ඔය කියන ආකාරයට හොඳින් පාලනය වුනොත් ඒ බව අපට දූනේනේ කොහොමද?”

“ඒක හරියට අපේ බඩ වගෙයි. බඩ තිබෙන බව අපට දූනෙන්නෙ එහි අසනීපයක් ඇති වුණාම. හොඳට ක්‍රියා කරනකොට තිබෙන බව වත් දැනෙන්නෙ නැහැ. යහ පාලනයෙදිත් පාලනය වෙනවා මිස පාලනය කරන බවක් ජේන්නෙ නැහැ.”

“එහෙම වෙන්නෙ කොහොම ද?”

“සියලු දෙනාගෙම මනා සහභාගිත්වය තිබෙනවා”

“එතකොටයි තිරසාර නැත්නම් අතරමග බිඳ නොවැටෙන සැබෑ සංවර්ධනයක් ඇති වෙන්නේ”

“හැම පාලන ක්‍රියාවක් ම විවෘතයි. හැංගි හොරා වැඩ නැහැ.”

“සම්පත් අපතේ යන්නෙ නැහැ. ප්‍රයෝජනවත් ලෙස යොදා ගැනෙනවා”

“එතකොට තමයි, සමානාත්මතාව සහ සාධාරණත්වය ඇතිවෙන්නේ”

“ඒ නිසා අපේ ගැටලු අපට ම විසඳාගත හැකිවෙනවා”

“ඒ වගේම නීතියට ඉහළින් කාටවත් ඉන්න බැහැ.”

“සේවය තමයි මුල්තැනට එන්නෙට පුද්ගලයන් හෝ පක්ෂ නොවෙයි”

“අන්න එවැනි පාලනයක් කාටත් පිළිගත හැකි නීත්‍යානුකූල එකක් වෙනවා”

හොඳයි ඔය කියන විදියට යහ පාලනයක් නැතිව ගියොත් රටකට සිදුවන්නේ කුමක් ද?

“එතකොට හිතීන් හිතා ගන්නත් බැරි තරම් මහ විපතක් තමයි සිදු වෙන්නේ”

## **යහ පාලනය හැකිවිට**

“එතකොට ඒ රට අසාර්ථක බිඳවැටුණු රාජ්‍යයක් වෙනවා”

“පාලන පද්ධතිය නැතිවී බලය එක තැනකට කැටි වෙනවා”

“එතකොට හිතුවක්කාර පාලනයක් බිහිවී මිනිස් නිදහස තුරන් වෙනවා”

“සාපරාධී ක්‍රියා වැඩි වෙනවා ඒ නිසා නීතියෙන් තොර දඬුවම් ඇතිවෙනවා.”

“සන්නද්ධ කල්ලි බිහිවී පාලනය ඔවුන්ගේ අතට ගන්නවා.”

“රාජ්‍ය ආයතන පාලනය කඩා වැටී, සෞඛ්‍යය, අධ්‍යාපනය ආදිය පිරිහෙනවා”

“ආර්ථිකය වර්ධනය වෙන්නේ කොහොමද?”

“ආර්ථික ශක්තිය හා ආයෝජන අවස්ථා ටික දෙනකු සන්තක වෙනවා”

“දූෂණ වංචා සංවිධානාත්මකව සිදුවෙනවා”

“රටක් මේ තත්වයට පිරිහුණොත් ඒ රටේ ජීවත්වීමේනුත් පලක් නැහැ.”

## 7. යහ පාලන ලක්ෂණ

“ඔය තත්වය අනුව, යහ පාලනය කියන්නේ, ආණ්ඩුව පමණක් කරන දෙයක් නොවෙයි.”

“ඔව්, සියලු දෙනාගේ යහපත උදෙසා සියලු දෙනාම එකතු වී පාලනය වීමට සැලසීමක්”

“අන්න හරි, එවැනි තත්වයක් ලබා ගැනීමට නිසි පාලනයක් ඇති කිරීම.”

“එතකොට එය සැබෑ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රමයක් බවට මතු පිටින් පෙනෙන ලක්ෂණ මොනවාද?”

“ජනතාවට ගරුත්වයෙන් යුතු ජීවිතයක් ගත කිරීමට සලසමින් සියලු අයිතිවාසිකම් සහ නිදහස තහවුරු කිරීම”

මිනිසුන්ගේ ජීවිතයට බලපාන තීරණ ගැන අදහස් පළ කිරීමේ පහසුව තිබිය යුතුයි”

“තීරණ ගන්නා අයට වගකීමක් තිබේ ද?”

“සත්තකින්ම ජනතාවට වග කිය යුතුයි.”

“ජනතාව සහභාගී කර ගත යුතු ද?”

“නිසැකව ම, ආයතන හා භාවිතයන් අතර ක්‍රියාවලියට ඔවුන් සහභාගී කරවා ගත යුතුයි.”

“තිරණ ගැනීමේ දී සහභාගි විය යුත්තේ පිරිමින් පමණක්ද?”

“ඉතා වැදගත් කරුණක් .එහි දී ස්ත්‍රීන්ට සමාන අයිතියක් තිබිය යුතුයි.”

ක්‍රියාකාරීත්වයේ දී නිදහස යනුවෙන් අදහස් වන්නේ කුමක්ද?

“ජාතිය, වර්ගය, පන්තිය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය, භාෂාව ආදී වෙනස් කොට සැලකීම් වලින් නිදහස”

“ප්‍රතිපත්ති සැකසීමේ දී සැලකිය යුත්තේ අදට වුවමනා දේ ද?”

“එපමණක් නොවෙයි. අනිවාර්යයෙන් අනාගත අවශ්‍යතා සැලකිය යුතුයි.”

“ආර්ථික හා සමාජ ප්‍රතිපත්ති සැකසීමේ දී සැලකිය යුතු යමක් තිබේ ද?”

“ඔව්, ජනතා අභිලාෂය හා අවශ්‍යතා පදනම් විය යුතුයි.”

## 8. වෙනසක් නැති වෙනස

“දන් මේ සියල්ල ගැන සිතා යහ පාලනය වෙනත් විදියකින් කියන්නේ කොහොම ද?”

“යහපත් රටවැසි ජීවිතය කියා හැඳින්විය හැකියි.

“එතකොට ඒ දෙක දෙකක්ද?”

“දෙකක් ලෙස අපට වෙන වෙනම විස්තර කළ හැකි වුවත් වෙන වෙනම පවතින්නේ නැහැ.”

“උදාහරණයකින් කියතොත්?”

“නැටුම හා නටන්නා මෙනි”

## යහපාලනය කුමක් ද ?

එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන සැලසුම් කමිටුව විසින් 1992 දී “දිළිඳුකම තුරන් කිරීම සහ තිරසාර සංවර්ධනය හා එහි ගැටුම්කාරී අරමුණු” යනුවෙන් නිකුත් කරන ලද වාර්තාවෙන් යහ පාලනයේ ලක්ෂණ මෙසේ හඳුනා ගෙන ඇත.

### 1. ප්‍රාදේශීය සහ වාර්ගික - සංස්කෘතික

නියෝජනය, සාමකාමී මාර්ගවලින් රාජ්‍ය

වෙනස් කිරීමේ හා ආයතන අලුත් කිරීමේ

ගැටුම් නිරාකරණ යාන්ත්‍රණය.

### 2. විධායක බලය කෙරෙහි සීමා, පලදායී

දැනුවත් ව්‍යවස්ථාදායකයන්, දේශපාලන නායකයන්

ඇතුළු නිලධර තන්ත්‍රය වගකීම්භාරය දැරීමේ

ක්‍රියා පටිපාටි.

### 3. නීතිය හා කැමැත්ත මත පදනම් වූ රාජ්‍ය

නිලතල සහතික කරන, වගකීම්

සහිත ආණ්ඩුවේ සැලැස්මවල් තුළ ක්‍රියා කාරීව

අවදියෙන් සිටින සිවිල් සමාජයන් හි අවශ්‍යතා

නියෝජනය දිරිගන්වන විවෘත දේශපාලන

නීති ක්‍රමයක් තිබීම.

4. මූලික සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් ගරුකොට සලකන, පෞද්ගලික ආරක්ෂාව සලසන හා නූතන ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය සඳහා සම්බන්ධ ගනුදෙනු අවශ්‍ය වූ අඛණ්ඩ හා විවෘත නීති රීති සැලසීම.
  
5. නීති රෙගුලාසි සැලැස්මක් තුළ වගකීම් සහිතව ක්‍රියාත්මක වන, වෘත්තීය සුදුසුකම් හා හැකියාවන් ඇති, යෝග්‍යතා ප්‍රතිපත්ති සහ මහජන අවශ්‍යතාව ප්‍රමුඛ කර ගැනුණු අවංක රාජ්‍ය සේවාවක් පැවතීම.
  
6. මනා මූල්‍ය සැලසුම්කරණය, වියදම් කිරීම සහ ආර්ථික කළමනාකරණය සහ මූල්‍ය වගකීමේ ක්‍රමවේදයක් සහ රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් ඇගයීම බාරගැනීමේ හැකියාව.
  
7. මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ආයතන සහ ක්‍රියාවලීන් පමණක් නොව, අන්‍ය ජාතික හා පළාත් පාලන අධිකාර සහ දේශපාලන බලය බෙදීම හා පරිපාලන විමධ්‍යගත කිරීම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කර තිබීම.

## යහපාලනයේ මූලික ලක්ෂණ

“තිරසාර මානව සංවර්ධනය සඳහා වූ පාලනය” යන මතයෙන් 1997 දී එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන් මගින් ඉදිරිපත් වූ වාර්තාවේ. “යහපාලනයේ මූලික ලක්ෂණ” (9) මෙසේ සඳහන් වේ.

1. සහභාගිත්වය (Participation) - ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා වෙනුවෙන් පෙනී සිටින නීත්‍යනුකූල අතර මැදි ආයතන මගින් හෝ සෘජු ලෙසින් හෝ ඔවුන්ට බලපාන තීරණ ගැනීමේ දී සියලු පුරුෂයන්ට හා ස්ත්‍රීන්ට අදහස් පළ කිරීමේ අයිතිවාසිකම තිබිය යුතුය. එවැනි පුළුල් සහභාගිත්වයක් ගොඩ නැගෙන්නේ භාෂණයේ සහ සංවිධානය වීමේ නිදහස මත මෙන්ම නිර්මාණාත්මක ලෙස සහභාගිවීමේ හැකියාව මත ය.
2. නීතියේ ආධිපත්‍යය (Rule of law) - නීතිමය ක්‍රියා පටිපාටි සාධාරණ විය යුතු අතර අපක්ෂපාත ලෙස ක්‍රියාත්මක විය යුතුය. විශේෂයෙන් ම මානව අයිතිවාසිකම් සඳහා වූ නීති එසේ විය යුතුය.
3. විනිවිදභාවය (Transparency) - විවෘතභාවය (හෙවත් විනිවිදභාවය) ගොඩ නැගෙන්නේ බාධාවකින් තොරව තොරතුරු ගලා ඒම මතය. ක්‍රියා මාර්ග, ආයතන සහ තොරතුරු ඒ ගැන උනන්දු වන අයට නිදහසේ ඇසුරු කළහැකි විය යුතු අතර, වටහාගැනීමට හා නිරීක්ෂණය කිරීමට සූභෙන තොරතුරු ලබාදිය යුතුය.

4. අනුකූලතාව (Responsiveness) - ආයතන සහ ක්‍රියා පටිපාටි එහි අයිතිවාසිකම් ඇති සියලු දෙනාට සේවය කළ යුතුය.
5. එකඟතාව යොමුකර ගැනීම (Consensus orientation) - යහ පාලනය විවිධ වුවමනාකම් වලට ඉඩ සලසනුයේ පුළුල් එකඟතාවක් ලබා ගැනීමෙනි. එනම්, හැකි හැමවිටම ප්‍රතිපත්ති හා ක්‍රියා පටිපාටි ගැන මෙන්ම සමූහයේ උපරිම යහපත සැලසෙන පරිදිය.
6. සමානාත්මතාව (Equity) - තම යහ පැවැත්ම එසේ ම රැක ගැනීමට හෝ වැඩි දියුණු කර ගැනීමට සියලු පුරුෂයන්ට හා ස්ත්‍රීන්ට අවස්ථාව තිබිය යුතුය.
7. සාර්ථකත්වය සහ කාර්යක්ෂමතාව (Effectiveness and efficiency) - සම්පත් වලින් උපරිම ප්‍රයෝජන ලබා ගනිමින් කාර්ය පටිපාටි සහ ආයතන විසින් උපරිම ප්‍රතිඵල ඇති කළ යුතුය.
8. වගකීම්භාරය (Accountability) - තීරණ ගන්නා ආණ්ඩුවේ අය, පෞද්ගලික අංශය සහ සිවිල් සමාජය මහජනතාවටද, ආයතනික අයිතිවාසිකම් දරන්නන්ටද වගකීමට බැඳී සිටිති. එහෙත් ආයතනික තීරණය අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර වශයෙන් ද යන කරුණ මත වගකීම වෙනස්විය හැකිය.
9. උපායමාර්ගික දැක්ම (Strategic vision) - යහ පාලනය සහ මානව සංවර්ධනය පිළිබඳව නායකයන්ට සහ ජනතාවට පුළුල් දැක්මක් ඇත එවැනි සංවර්ධනයකට අවශ්‍ය දේ ගැන හැඟීමක් ද තිබිය යුතුය. එම දැක්ම පදනම් වන්නේ ඓතිහාසික, සාංස්කෘතික සහ සමාජ සංකීර්ණතා ගැන වැටහීමක් මතය.

## යහපාලනය ලබා ගන්නා හැටි

1. තමන්ට ම හෝ නිදහස් ලෙස තෝරා ගැනුණු තමාගේ නියෝජිතයන් මගින් හෝ සිය රටේ රාජ්‍ය පාලනයට සහභාගිවීමේ අයිතිය හැම දෙනාටම ඇත.
2. තම රටේ රාජ්‍යයට පිවිසීමේ සමාන අයිතියක් හැම කෙනකුටම ඇත.
3. පොදු ජනතාවගේ කැමැත්ත පාලන අධිකාරයේ පදනම විය යුතුය. නියත කාල පරතරයන්හි දී අව්‍යාජ ලෙස පැවැත්වෙන ඡන්ද විමසීම් වලදී සමාන සර්වජන ඡන්ද බලය සහිතවූ රහස් ඡන්දයෙන් හෝ ඒ සමාන නිදහස් ඡන්ද විමසීම් මගින් හෝ මේ කැමැත්ත ප්‍රකාශ විය යුතුය.

## **මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රකාශනයේ 21 වැනි වගන්තිය**

**මහ ජනතාවට යහපාලනයක් සඳහා**

**අයිතිය ලැබෙන්නේ කෙසේ ද?**

“මෙම ප්‍රකාශනයේ (මානව අයිතිවාසිකම්

ප්‍රකාශනයේ) දැක්වුණු අයිතිවාසිකම්

සහ නිදහස් හිමිකම් සපුරා මුදුන්පත්

කරගත හැකි සමාජ හා

අන්තර්ජාතික සංවිධාන රටාවක වාසය

කිරීමේ අයිතිය හැම කෙනකුටම ඇත්තේ ය.”

(මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රකාශනයේ 28 වැනි වගන්තිය)

